

нафтопродуктів. У зв'язку з цим, актуальною залишається проблема забезпечення контролю за здійсненням операцій за зовнішньоекономічними контрактами, у тому числі з нерезидентами, зареєстрованими в офшорних зонах.

Ясинська В.С.,

студент магістратури Національної
академії внутрішніх справ

РІВЕНЬ ВІКТИМНОСТІ ЖЕРТВ НАСИЛЬНИЦЬКИХ ЗЛОЧИНІВ

Кримінологічна наука визначає віктимність як підвищену здатність з низки суб'єктивних і об'єктивних обставин ставати «мішенню» для злочинних зазіхань [1, с. 75]. Рівень схильності (вірогідності) стати жертвою злочинного посягання визначає рівень віктимності. Така прямо пропорційна залежність є незмінною. Віктимність притаманна як окремій особистості, так і соціальному статусу та соціальній ситуації, що провокує або полегшує злочин і настання суспільно небезпечних наслідків. У зв'язку з цим виділяють особистісну, рольову та ситуативну віктимність, яка залежить від низки факторів, зокрема:

а) особистісних характеристик (вік, стать, потреби, інтереси тощо);

б) соціального статусу, соціальної ролі особи, особливостей її службових повноважень, рівня матеріального забезпечення та захищеності;

в) рівня розвитку конфліктної ситуації, умов, місця і часу, в яких така ситуація розвивається.

Віктимність розподіляється достатньо нерівномірно, як у часі так і у просторі, а також за суб'єктами. Як зазначає Д.В. Рівман, будь-яка людина віктимна, оскільки вона перебуває в певній життєвій обстановці й, включаючись у сплетення різних соціальних ситуацій, може стати жертвою злочину. Тобто індивід не здобуває віктимності, навпаки, він просто не може

бути не віктимним, тому що є членом суспільства, у якому існує злочинність, а отже, це і об'єктивна можливість стати жертвою злочину [2, с. 13].

В.Я. Рибальська вважає, що віктимність – це сукупність стабільних типових соціальних і соціально-психологічних властивостей особистості, що підвищують її здатність стати жертвою злочину [3, с. 33].

Л.В. Ільїна визначає віктимність як особливу властивість потерпілого за певних обставин ставати жертвою злочину [4, с. 119]. З цієї позиції до предмета кримінальної віктимології вона включає, насамперед, «...вивчення осіб, потерпілих (у тому числі й загиблих) унаслідок злочину, їх особисті властивості, які перебувають у тому чи іншому зв'язку зі вчиненим злочином, взаємозв'язку потерпілого з обвинувачуванням, а також дослідження кримінологічних ситуацій».

Індивідуальною віктимністю особи вважаються об'єктивно існуючі в конкретній людині особливі соціальні, психологічні або біофізичні властивості, які виражаються в сукупності відхилень від безпечної поведінки і способу життя, що призводить до перетворення особи в деяких життєвих ситуаціях на жертву певного виду злочинів в умовах, коли була реальна і очевидна для повсякденної свідомості можливість уникнути цього. Взагалі, віктимність і злочинність не завжди обумовлюють одне одного. Злочинність – явище соціальне, воно зумовлено соціальними причинами. Причини кримінологічної віктимності кореняться не тільки в причинах, що обумовлюють існування злочинності, а й у психологічних і біофізичних властивостях особистості. Звичайно, не буде злочинності, не «виявиться» і віктимність. Однак це зовсім не означає, що віктимність впливає зі злочинності. Тому не можна стверджувати, що поза злочином немає й віктимності. У дійсності це не так. Людина може володіти низкою властивостей та якостей, її поведінка може бути провокуючою, тобто вона буде явно віктимною, але не обов'язково це спричинить протиправну реакцію інших і вона стане жертвою злочину.

Вивчаючи жертву в різних аспектах і її роль у генезисі злочину, кримінальна віктимологія виходить із того, що поведінка особи за своєю природою може бути не тільки злочинною, але й необачною, ризикованою, легковажною, розпущеною, інколи провокаційною, отже, небезпечною для самої себе, що, природно, збільшує її схильність до злочинних зазіхань. У цьому плані додаткового значення набувають характеристики особи: вік, стать, соціальний статус, виконувані соціальні ролі, професія, готовність діяти в критичній ситуації певним чином, а також навколишнє середовище, конкретна ситуація, поводження третіх осіб тощо. Сполучення об'єктивних і суб'єктивних чинників і їх взаємодія впливає на здатність тієї або іншої особи стати потерпілою від злочину.

Насильницька злочинність – це сукупність злочинів, вчинених із застосуванням фізичної сили або з погрозою застосування такої, що мають основною безпосередньою метою позбавлення людини життя або заподіяння шкоди її здоров'ю, фізичній свободі, тілесній (у тому числі статевій) недоторканності проти її волі. Основною ознакою, яка об'єднує окремі протиправні діяння в насильницькі злочини, є фізичне або психічне насильство над особою або загроза його застосування. Причому насильство при вчиненні цих злочинів є елементом мотивації, а не просто засобом досягнення кримінальної мети.

Стосовно рівня віктимності жертв таких злочинів слід зазначити, що підвищена віктимність спостерігається у деяких груп осіб, наприклад, неповнолітні. Віктимність неповнолітніх визначається психофізичними особливостями дитячого і підліткового віку – фізичною слабкістю, цікавістю, спрагою до пригод, довірливістю, невмінням пристосовуватися до умов, в яких виникає необхідність перебувати, безпорадністю в конфліктних життєвих ситуаціях. Крім того, особливості психофізичного порядку визначають підвищену віктимність також і осіб літнього і похилого віку. Насамперед, тут підвищена віктимність проявляється внаслідок фізичної слабкості, особливо у жінок.

Слід також зазначити, що індивідуальна віктимологічна профілактика базується на заходах загальної профілактики, доповнює їх та посідає особливе місце в загальній системі запобіжних засобів ґрунтуючись, головним чином, на двох напрямках: по-перше, це виявлення найбільш віктимного контингенту – об'єкта профілактики (тобто осіб, які через особливості поведінки та їх особистісні характеристики можуть виявитися найбільш вірогідними жертвами насильства) і визначення ймовірного прогнозу віктимності окремих громадян або видових груп на основі типологічних методів; по-друге, це нейтралізація негативного впливу на цих осіб на різних стадіях і в різних формах (навчання, виховання, контроль, забезпечення особистої безпеки), що має кінцевою метою корекцію або усунення віктимності в окремих громадян.

Отже, підсумовуючи, зазначимо, віктимність – це підвищена здатність людини в силу ряду духовних та фізичних якостей при визначених об'єктивних обставинах ставати об'єктом злочинного посягання. Жертви насильницьких злочинів можуть мати підвищений рівень віктимності внаслідок визначених особистісних якостей (природних, генетично обумовлених чи набутих, які мають соціальне походження), певної поведінки, суспільного або службового становище (фактори ситуативного характеру), які обумовлюють можливість заподіяння їх носіям фізичної, моральної чи матеріальної шкоди. Вся сукупність зазначених особистісно-ситуативних факторів і властивостей являє собою інтегруючу якість (характеристику) особистості – її індивідуальну віктимність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Остроумов С.С., Франк Л.В. О виктимологии и виктимности // Сов. государство и право. – 1975. – № 9. – с. 74-77.
2. Ривман Д.В. Виктимологические факторы и профилактика преступлений. – Л., 1975. – 82 с.

3. Рыбальская В.Я. Виктимологические исследования в системе криминологической разработки проблем профилактики преступлений несовершеннолетних // Вопр. борьбы с преступностью. – М., 1980. – Вып. 33. – С.31-35.
4. Ильина Л.В. Уголовно–процессуальное значение виктимологии // Правознавство. – 1975. – № 3. – С. 117-121.

Коляда О.Л.,
студент IV курсу Кіровоградського
відділення ННІЗН
Національної академії внутрішніх справ

СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ ЗЛОЧИНІВ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ НЕПОВНОЛІТНІМИ

Боротьба зі злочинністю неповнолітніх в сучасних умовах нашої держави – це один з основним напрямів внутрішньої політики країни. Йдеться мова про вплив на криміногенні процеси, що мають виняткове значення для майбутнього розвитку суспільства. Про це свідчить і визначення стратегічних напрямів державної політики у сфері профілактики правопорушень на період до 2015 року [1] та реформування правоохоронної діяльності, які реалізуються на виконання Указу Президента України №597/2011 «Про Концепцію розвитку кримінальної юстиції щодо неповнолітніх в Україні», Розпорядження КМУ від 12 жовтня 2011 року №1039-р «Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції розвитку кримінальної юстиції щодо неповнолітніх в Україні» [2].

Наявність особливостей у системі заходів боротьби зі злочинністю неповнолітніх пов'язана також зі специфікою правового та фактичного становища неповнолітніх, як вікової групи населення, що найбільш гостро відчуває формуючий вплив негативних факторів соціального середовища, специфікою детермінант злочинності, а також особистісних якостей молодих злочинців.

Становлення особи відбувається під впливом усього комплексу відносин, в які вона вступає з іншими людьми. У свідомості людини немає таких явищ, які були б «первинними»,